

13 december 2013.

## **Seminar Expertgroep; Wetsvoorstel 'Huis voor Klokkenuiders'.**

### **Welkom vz. Expertgroep GdWit**

Goedemorgen en uiteraard nogmaals een hartelijk welkom namens het bestuur en de aanwezige leden van de Expertgroep en uiteraard namens onze Raad van Advies op dit 2<sup>e</sup> seminar van de Expertgroep Klokkenuiders.

### **Inleiding**

Een seminar wederom van en voor melders van maatschappelijke misstanden en klokkenuiders, waarvan er hier vandaag opnieuw een groot aantal aanwezig zijn.

Dit maal zijn er ook geïnteresseerden uit ons netwerk en genodigde vertegenwoordigers van onder meer een aantal instanties die zich met klokkenuiderzaken bezig houden zoals;

- de OIO > het Onderzoekinstituut Integriteit Overheid;
- het APKL > Advies en Verwijspunt Klokkenuiders;
- Het departement van Binnenlandse Zaken;
- de Nationale Ombudsman;
- de Mediationbranche;
- en vertegenwoordigers van de Media met wie we een vertrouwensrelatie hebben en met wie we in kwesties van melders van misstanden vaste samenwerkingsafspraken hebben gemaakt.

Een goed gevoel voor de timing van deze bijeenkomst kunt U ons denk ik niet ontzeggen!.

Een beter moment hadden we niet kunnen bedenken, twee dagen na de laatste plenaire behandeling van de Wet in de Kamer, waarbij we als bestuur aanwezig waren, en in de komende week de stemming over het wetsontwerp 'Huis voor Klokkenuiders'.

Maar daarover straks meer.

## Ontstaansgeschiedenis Expertgroep

Voor diegene onder U die de ontstaansgeschiedenis van de Expertgroep niet kennen, noem ik in vogelvlucht enkele momenten in de tijd van de afgelopen 12 jaren.

Ons initiatief is geboren medio 2002 aan de keukentafel bij Paul van Buitenen in Breda, waar de huidige leden van de Expertgroep afspraken hun krachten en ervaringsdeskundigheid te bundelen.

We adviseerden toen overigens al bij de totstandkoming van de eerste klokkenluiderregelingen voor rijksambtenaren (resultierend in de Commissie Integriteit Rijksoverheid in 2001), en we leverden materiaal aan voor de eerste wetenschappelijke onderzoeken zoals die van het IVA (KUB-Tilburg) naar de klokkenluidersproblematiek in Nederland van dat moment.

Vanaf 2004 dateren onze eerste activiteiten op het gebied van de individuele advisering en begeleiding van melders van misstanden. Zo zijn we de afgelopen jaren bij vele kwesties van belangrijke maatschappelijke misstanden in Nederland in min of meerdere mate betrokken geweest.

Kennis, vaardigheden en expertise, is om niet aangewend. Met andere woorden; alle voor de ontplooiende activiteiten benodigde tijd en energie werden al deze jaren onbetaald aangeboden en alle daarbij gemaakte kosten werden persoonlijk gedragen.

In 2005 traden we gezien de uiterst beroerde en schrijnende situatie van diverse melders van ernstige misstanden tezamen met andere klokkenluiders op als adviseurs van 2<sup>e</sup> Kamerleden en namen we deel aan zowel besloten als openbare hoorzittingen.

*Ps: Mijn eerste persoonlijk contact met de (55) Kamerleden die we uiteindelijk door de jaren heen hebben benaderd, dateert uit 1999 toen Maria van der Hoeven als toenmalig Kamerlid voor het CDA Henk Laarman en mij ontving in onze eigen kwestie.*

Daarnaast ondersteunden we indertijd een onderzoek naar ambtscriminaliteit in Nederland door het instituut Beke (Henk Ferwerda voerde dat naar ik meen uit).

Wij vonden de regelingen voor het melden van maatschappelijke misstanden in Nederland een wassen neus. Ze boden geen rechtsbescherming en eindigden (toen alleen nog voor ambtenaren) allemaal vruchteloos. Voor melders van misstanden vanuit de marktsector was de situatie niet veel beter. En een minstens zo bijzondere constatering; ook een gang van klokkenluiders naar de rechter maakte niet het verschil.

In 2008 leidde dat eindelijk tot het evaluatieonderzoek naar de effectiviteit en de functionaliteit van de geldende klokkenluiderregelingen in Nederland door professor Bovens (UU).

Die uitkomsten vormden in 2009 het initiatief voor Paul Schaap en ondergetekende om de toenmalig Minister van BZK > Binnenlandse Zaken, Guusje ter Horst, onze kennis en ervaringsdeskundigheid aan te bieden wat uiteindelijk heeft geleid tot een formele adviesrol naast instituties als de STAR > de Stichting van de Arbeid en de ROP > de Raad voor overheids personeel.

### Activiteiten Expertgroep 2011- 2013

In 2010 hebben we de Stichting Expertgroep Klokkenluiders opgericht met onder meer als hoofddoel de daadwerkelijke verbetering van de positie en de rechtsbescherming van klokkenluiders in de meest ruime zin.

Op het seminar in 2011 maakten we melding van ongeveer vijfenzeventig (75) concrete zaken waar we ons actief mee bezig hielden. Daarbij handelde het om onderzoek naar de misstand, het eventueel uitbrengen van een expert-opinion en procesbegeleiding; veelal intensieve persoonlijke contacten met vooral juridisch advies en ondersteuning.

Of we traden op als mediator of partijbegeleider bij mediation. En zelfs ook in wezenlijk andere rollen, als formeel gemachtigde van melders.

Sedert 2011 slepen zich nog steeds langlopende zaken voort met tal van voorziene en onvoorziene excessen, waarbij we ook met regelmaat leden van de 2<sup>e</sup> Kamer hebben ingeschakeld.

Ik noem enkele voorbeelden die daardoor ook de publiciteit hebben gehaald;

\* De klokkenluiders die de fraude en corruptie meldde bij de afd. materieel (DMO) van Defensie in Den Helder.

\* De medewerkers die managementmisstanden en fraude meldde bij de Reclassering.

\* De nog steeds lopende zaak van de melders van misstanden binnen het opsporingsonderzoek naar de vuurwerkcramp in Enschede.

Stelselmatig ook met dezelfde problematiek, terug te brengen tot telkens dezelfde oorzaken; onvolledige, dan wel gestuurde (gemanipuleerde) vooronderzoeken in de interne procedure, -niet gericht op waarheidsvinding- en met altijd gedoe omtrent de uitvoering (aard en omvang) van de onderzoeksopdracht.

Maar ook na een ontslagprocedure is het voor de klokkenluider vaak nog niet gedaan.

3 voorbeelden: *(Ambtenaar 4 jaar zonder inkomen ... / Corrupte mediation ... / Frustratie uitkering ...)*

Al bij al betekende dat in 2012 en 2013 een gebrek aan tijd en aandacht voor overige zaken, waarin we melders hebben moeten teleurstellen en niet de ondersteuning konden geven die ook die zaken ongetwijfeld verdienden.

Slechts in een beperkt aantal gevallen heeft de ondersteuning of begeleiding geleid tot definitieve oplossingen. Meestentijds door ontbinding van de arbeidsovereenkomst door middel van formele vaststellingsovereenkomsten tussen de melder (als werknemer) en zijn werkgever.

Een bijzonder resultaat boekten we overigens in 2012 in een kwestie van een melder (ambtenaar) wiens zaak zich al jaren voortsleepte en waarin we uiteindelijk een regeling troffen waarin tevens een vergoeding voor immateriële schade werd toegekend wegens laat ik het maar zo zeggen; 'toegebracht leed'.

Echt een uitzondering!. Tot op heden zijn we dergelijke erkenningen amper tegengekomen, laat staan met enige financiële substantie.

### **Samenwerking IVP - Stichting Arq (Centrum '45).**

In een aantal van de situaties waarmee de Expertgroep werd geconfronteerd, ontwikkelde de persoonlijke omstandigheden en/of de (gezins)problematiek van de meld(st)er zich zodanig, dat in interventie moest worden voorzien.

Dat die omstandigheden in sommige gevallen niet tijdig werden gedetecteerd en onderkend, bleek uit enkele zeer ernstige geweldsincidenten waarmee we de afgelopen twee jaren zijn geconfronteerd en waardoor een van de melders in kwestie langdurig werd gedetineerd en uiteindelijk tot een forse gevangenisstraf werd veroordeeld.

Inmiddels zijn met regelmaat betrokkenen door tussenkomst van de Expertgroep voor persoonlijke begeleiding in contact- en onder behandeling gebracht voor de behandeling van psychotrauma.

Over die ervaringen en het initiatief voor een onderzoek naar oorzaken en gevolgen van misstanden voor melders en samenleving gaat dit seminar vandaag onder meer.

Het is ook vanwege die ervaringen dat we ingenomen zijn met de toetreding van Ton de Wijs, voormalig directeur van het Instituut voor Psychotrauma (IVP) te Amsterdam, die sedert dit jaar tezamen met Cees Schaap de binnen onze Stichting ingestelde Raad van Advies vormt.

### **Wetsvoorstel SP**

Tenslotte hebben we ons de afgelopen 2 jaren intensief bezig gehouden met de ontwikkeling van het wetgevingstraject in de inmiddels door ons zogenoemde 'werkgroep van Raak', waar naast vaste leden van de Expertgroep, vertegenwoordigers van de Nationale Ombudsman, de Stichting Maatschappij en Veiligheid (SMV) met Prof. Pieter van Vollenhoven, en wetgevingsjuristen van het departement van Binnenlandse Zaken deel uitmaakten.

Tezamen met anderen hebben we in de projectgroep van Ronald van Raak samengewerkt aan de totstandkoming van de initiatiefwet waarbij we als Expertgroep consistent hebben ingezet op een breuk met het verleden, door te pleiten voor essentiële wettelijke voorzieningen die tot nog toe ontbraken om een veilige en effectieve meldprocedure voor melders van misstanden daadwerkelijk mogelijk te maken d.m.v:

1. Een onafhankelijk meldpunt voor private en publieke sector.
2. Een onafhankelijk gepositioneerde nieuwe onderzoeksfunctie.
3. Wettelijke (rechts)bescherming tegen ontslag en benadeling.
4. Een vangnet voor juridische/ financiële en psychische bijstand van melders.

Bovendien hebben we ons daarbij gericht op de noodzaak dat 'het Huis' zich zelf dient in te richten met voldoende kritische zin, onafhankelijkheid, ervaringsdeskundigheid, maar bovenal met onderzoekers met de voor dat bijzondere werk zo benodigde attitude (beroepshouding)!

Vooralsnog behelst het voorstel het op te richten 'Huis' (functioneel en facilitair) onder te brengen bij de Nationale Ombudsman.

Daarmee achten wij dit Wetsvoorstel van de Kamer een unieke kans te komen tot een fatsoenlijke gedegen regeling voor melders van maatschappelijke misstanden en klokkenluiders.

Om het initiatiefwetsvoorstel te doen laten slagen, heeft de Expertgroep Klokkenluiders zich maatschappelijk, zowel binnen de politiek, als zichtbaar naar buiten toe, met de steun van vele anderen ingespannen.

Ik hoop en verwacht dat U de resultaten van die langdurige inspanningen vandaag hier op ons seminar mag ervaren,

Culemborg, vrijdag 13 december 2013

***Expertgroep Klokkenluiders,***

G.E.L.M. (*Gerrit*) de Wit,  
Voorzitter.